

KS. RYSZARD SZTYCHMILER

MAŁŻEŃSTWO WSPÓLNOTĄ SKIEROWANĄ DO ŚWIĘTOŚCI

Często mówi się o rodzinie jako o Kościele domowym, co wyraźnie wskazuje na jej świętość lub uświęcający charakter¹. Ale tak w Polsce jak i w innych krajach daje o sobie znać wieloraki kryzys rodziny². W niektórych kręgach osób, także wierzących, nie jawi się rodzina jako rzeczywistość religijna, lecz jako rzeczywistość świecka, pozbawiona elementu sakralności³. Warto więc zastanowić się, jak kwestia sakralności małżeństwa i jego nastawienia na świętość prezentuje się we współczesnym nauczaniu Kościoła. Czy skierowanie małżeństwa na świętość jego członków jest przebrzmiałą teorią, czy aktualnym zadaniem wszystkich małżeństw chrześcijańskich? Aby odpowiedzieć na to pytanie, należy poddać analizie współczesne wypowiedzi Kościoła dotyczące małżeństwa i rodziny. Takie współczesne wypowiedzi doktrynalne zawarte zostały w dokumentach Soboru Watykańskiego II i w dokumentach Stolicy Apostolskiej ogłoszonych po Soborze, zaś wypowiedzi o charakterze prawniczym zawarte są w nowym *Kodeksie Prawa Kanonicznego*. Dodatkową okolicznością skłaniającą do rozważenia zaproponowanego tematu jest obchodzony w r. 1994 Międzynarodowy Rok Rodziny, ogłoszony przez ONZ przy wsparciu Ojca Świętego Jana Pawła II⁴.

¹ Cz. M u r a w s k i. *Rodzina domowym Kościołem*. W: *Komisja Episkopatu Polski Duszpasterstwa Ogólnego. Ewangelizacja wspólnoty małżeńskiej i rodzinnej. Program duszpasterski na rok 1993/94*. Katowice 1993 s. 92-101; J. S a l i j. *Małżeństwo chrześcijan jako udział w paschalnym misterium Chrystusa*. Tamże s. 71-80.

² Zob. Komisja Episkopatu Polski Duszpasterstwa Ogólnego. *Ewangelizacja wspólnoty małżeńskiej i rodzinnej* s. 7; W. G ó r a l s k i. *Zagrożenia małżeństwa i rodziny w świetle dokumentów roboczych II Polskiego Synodu Plenarnego*. Tamże s. 383-388; W. M i z i o ł e k. *Duszpasterstwo małżeństw niesakramentalnych*. Tamże s. 521-540.

³ Zob. D. M i e t h. *Das Sakrament der Ehe angesichts der Frage nach Glaube und Erfahrung*. „Theologische Quartalschrift” 167:1987 s. 95-98.

⁴ Rok Rodziny rozpoczęty został 26 XII 1993 r. w Nazarecie przez specjalnego wysłannika Ojca Świętego.

1. WZAJEMNE UŚWIĘCENIE MAŁŻONKÓW W ŚWIETLE DOKUMENTÓW ROBOCZYCH VATICANUM II

W różnych schematach dokumentów Soboru Watykańskiego II pojawiają się wzmianki o uświęcającym znaczeniu małżeństwa, a więc i jego uświęcającym ukierunkowaniu.

Już w schemacie *De praeparatione ad matrimonium* (z wiosny 1962 r.) pojawiła się ogólna wzmianka o skierowaniu małżeństwa na uświęcenie małżonków⁵. W pierwszym schemacie *De castitate, virginitate, matrimonio, familia* (z 27 II 1962 r.) stwierdzono, że małżeństwo wymaga dążenia do doskonałości ewangelicznej, a więc świętości⁶. W drugiej wersji schematu *De castitate, virginitate, matrimonio, familia* (z 7 V 1962 r.) sprecyzowano już, iż do uświęcania (społeczeństwa i siebie) przyczyniają się małżonkowie poprzez rodzenie i wychowanie dzieci⁷.

Podobnie w schematach konstytucji dogmatycznej *De Ecclesia* stwierdza się, iż małżonkowie chrześcijańscy uświęcają siebie przez życie chrześcijańskie⁸, a także przez wzajemne wzmacnianie się w łasce i przez chrześcijańskie wychowanie dzieci⁹. Jest więc tutaj mowa nie tylko o apostołacie rodziny, ale także o osobistej świętości małżonków, którzy tworzą najmniejszą komórkę Kościoła¹⁰.

W dyskusji nad tymi schematami kilku biskupów jeszcze dokładniej precyzuje, z jakimi działaniami wychowawczymi rodziców związany jest uświęcający ich skutek: nauczanie dzieci zasad wiary chrześcijańskiej, przygotowanie ich do sakramentów, uczenie modlitwy i zasad życia chrześcijańskiego¹¹.

W schemacie konstytucji dogmatycznej *De Ecclesia* z 3 VII 1964 r. podano niejako uzasadnienie uznania uświęcenia za cel małżeństwa. Otóż związek

⁵ *Acta et documenta Concilio Oecumenico Vaticano II apparando. Series II – Praeparatoria*. Vol. 1-3. Typis Polyglottis Vaticanis 1964-1969 (skrót: ADVP); zob. vol. 2 p. 4 s. 385.

⁶ ADVP vol. 2 p. 3 s. 908 (nr 12). W uwagach do tego schematu zgłaszano potrzebę wskazania środków do uświęcenia małżonków, wymieniając wprost modlitwę; zob. tamże s. 967-969.

⁷ *Acta Synodalia Sacrosancti Concilii Oecumenici Vaticani II*. Vol. 1-4. Typis Polyglottis Vaticanis 1970-1980 (skrót: AS); zob. vol. 1 p. 4 s. 735.

⁸ Schemat z listopada 1962 r. (AS vol. 1 p. 4 s. 41).

⁹ Schemat z lipca 1963 r. (AS vol. 2 p. 1 s. 259). Uświęcenie to dokonuje się mocą sakramentu małżeństwa, dzięki któremu małżonkowie uobecniają tajemnicę miłości między Chrystusem a Kościołem. Zob. też: B. H ä r i n g. *Co orzeknie Sobór na temat zagadnień małżeńskich?* „Życie i Myśl” 15:1965 nr 2 s. 61-62. Także w schemacie *Konstytucji o liturgii* mowa jest o powołaniu małżonków do świętości. Zob. tamże s. 61.

¹⁰ Zob. G. S c i u b b a. *La famiglia nell'ottica ecclesiologica del Concilio Ecumenico Vaticano II*. Roma 1984 s. 25-27.

¹¹ AS vol. 2 p. 3 s. 458; vol. 3 p. 1 s. 184.

małżeński nie tylko oznacza płodną miłość Chrystusa i Kościoła, lecz także w niej uczestniczy, a ponadto małżonkowie pomagają sobie w osiągnięciu świętości, m.in. poprzez rodzenie dzieci¹². Małżonkowie uświęcają się także przez to, że są dla siebie nawzajem i wobec dzieci świadkami wiary i miłości Chrystusa¹³, a także przez przestrzeganie wierności przez całe życie¹⁴.

O tym, że uświęcenie małżonków jest celem małżeństwa, świadczą także sformułowania zawarte w pierwszych schematach *De apostolatu laicorum*¹⁵. Mówi się w nich mianowicie o obowiązku wzajemnego rozwijania łaski przez współmałżonków. W schemacie z 29 X 1965 r. podkreślono wagę tego obowiązku poprzez przedmiotowe rozszerzenie jego zakresu także na świadectwo wiary, pielęgnowanie modlitwy, dzieł pobożności i uczestniczenie w liturgii, oraz przez rozszerzenie kręgu osób, wobec których małżonkowie powinni apostołować: są to ich dzieci oraz inne rodziny¹⁶.

W schemacie *De praesentia efficaci Ecclesiae in mundo hodierno* (z maja 1963 r.) całą drugą część rozdziału III (o małżeństwie) poświęcono świętości i uświęcającej mocy małżeństwa¹⁷. Istnienie tego celu eksponuje się wyraźnie w schemacie *De Ecclesia in mundo huius temporis* (wypracowanym w czerwcu 1964 r.), w numerze 21. Stwierdza się tam, że Bóg ustanowił małżeństwo m.in. dla wzajemnego uświęcenia małżonków¹⁸. W kolejnej wersji tego schematu – w konstytucji *De Ecclesia in mundo huius temporis* (z 28 V 1965 r.) – określa się sposoby uświęcenia małżonków: umocnieni sakramentem małżeństwa przez wypełnianie obowiązków małżeńskich nie tylko doskonalą swoje człowieczeństwo, lecz także wzajemnie się uświęcają i przez to uwielbiają Boga¹⁹. Powtórzono też za wcześniejszymi schematami, że małżonkowie uświęcają się także dzięki dzieciom, przez trud wkładany w ich wychowa-

¹² AS vol. 3 p. 1 s. 184: „Coniuges christiani [...] se invicem in vita coniugali necnon prolis susceptione et educatione ad sanctitatem acquirendam adiuvant”.

¹³ Tamże s. 276.

¹⁴ Tamże s. 296-297.

¹⁵ AS vol. 3 p. 3 s. 371 (schemat z 22 IV 1963 r.) oraz p. 4 s. 683 (schemat z 27 IV 1964 r.).

¹⁶ Zob. AS vol. 4 p. 6 s. 62-63.

¹⁷ Tekst ten nie został opublikowany w AS. Zob. V. F a g i o l o. *Essenza e fini del matrimonio secondo la Costituzione pastorale „Gaudium et spes” del Vaticano II*. W: *L'amore coniugale. Annali di dottrina e giurisprudenza canonica*. Ed. V. Fagiolo. T. 1. Città del Vaticano 1971 s. 75.

¹⁸ AS vol. 3 p. 5 s. 131. Także w „Adnexum II” do tego schematu przypomina się o świętości i uświęcającej mocy małżeństwa. Zob. G. F. P a l a. *Valori e fini del matrimonio nel magistero degli ultimi cinquant'anni*. Cagliari 1973 s. 130.

¹⁹ AS vol. 4 p. 1 s. 478 (nr 61).

nie²⁰. W następnym numerze (62) wyraża się życiową prawdę, iż warunkiem właściwego wypełnienia przez małżonków swoich obowiązków (a więc i uświęcenia) jest ich mocna miłość, ohotne podejmowanie ofiar, modlitwa i łaska Boża²¹.

W schemacie z 12 XI 1965 r. mowa jest o tym, że zwyczajna miłość małżonków winna prowadzić ich do Boga. Przez wierne wypełnianie swoich obowiązków – także dzięki umocnieniu łaską sakramentu – małżonkowie chrześcijańscy zmierzają do coraz większego uświęcenia²². Małżeństwo jest więc drogą uzyskiwania przez nich świętości²³. Ostatni akapit rozdziału o małżeństwie zmieniono wyraźnie w tym kierunku, aby podkreślić, że małżonkowie zostali stworzeni na obraz Boga i dlatego zjednoczeni wzajemną świętością winni iść za Chrystusem i przez swoją wierną miłość świadczyć o miłości Chrystusa do świata²⁴. W ostatnim schemacie roboczym jeszcze wyraźniej stwierdzono (nr 48), że prawdziwa miłość małżeńska włączona w miłość Bożą powinna skutecznie prowadzić małżonków do Boga²⁵.

2. WZAJEMNE UŚWIĘCENIE MAŁŻONKÓW W ŚWIETLE UCHWAŁ KOŃCOWYCH SOBORU WATYKAŃSKIEGO II

Problem sakramentalności małżeństwa i wzajemnego uświęcenia małżonków znalazł swoje odzwierciedlenie także w uchwałach końcowych Soboru Watykańskiego II. Należy więc postawić pytanie: czy w świetle tych dokumentów sakramentalność małżeństwa chrześcijan ma jakieś znaczenie praktyczne? Czy małżonkowie są zobowiązani do życia świętego, do osiągnięcia świętości, do wzajemnego uświęcenia, czy realizację tego celu pozostawiono ich swobodnej decyzji?

Dawniej akcentowano, że do świętości winny dążyć przede wszystkim osoby duchowne. Tymczasem w świetle Objawienia i nauki Soboru Watykańskiego II osiągnięcie świętości i zbawienia jest zadaniem każdego chrześcijanina, a nawet każdego człowieka. Zadanie to jest bardziej lub mniej uświadamiane i różnie realizowane w zależności od przynależności kościelnej lub religijnej. Każdy

²⁰ Tamże s. 479.

²¹ Tamże s. 480.

²² AS vol. 4 p. 6 s. 475-476 (nr 52).

²³ Por. *Lumen gentium* 41, 2; N. L ü d e c k e. *Eheschließung als Bund*. Würzburg 1989 s. 652.

²⁴ AS vol. 4 p. 6 s. 480; por. tamże p. 1 s. 482.

²⁵ AS vol. 4 p. 7 s. 272-273. Dodano także w tym tekście, że małżonkowie mają m.in. dochodzić do Boga poprzez wypełnianie wzniesłego zadania ojca i matki.

chrześcijanin ma ułatwioną drogę do zbawienia i ma szansę zrealizowania jej w wyższym stopniu²⁶. Każdy jednak człowiek ma otwartą drogę do zbawienia i jest do niego powołany. Można więc postawić tezę, iż – szczególnie z racji Bożego pochodzenia małżeństwa – każde uczciwie prowadzone małżeństwo powinno prowadzić do osiągnięcia świętości i zbawienia.

Małżeństwo chrześcijan jest swoistym przymierzem także z Bogiem. Jest formą życia, która dzięki jej sakramentalnemu charakterowi jest podstawą i wyjątkowym środkiem obopólnego uświęcania się małżonków. W wielu tekstach soborowych zwraca się uwagę na uświęcający charakter małżeństwa i obowiązek osiągnięcia przez małżonków coraz większej świętości. Najdokładniejsze wypowiedzi w tej materii zawarte zostały w trzech dokumentach soborowych: w *Lumen gentium*, w *Gaudium et spes* oraz w *Apostolicam actuositatem*. Krótkie wzmianki na ten temat zawarto ponadto w pięciu innych dokumentach soborowych. Rodzi się więc kolejne pytanie: czy na podstawie tych wypowiedzi można stwierdzić, iż wzajemne uświęcenie małżonków jest jednym z celów małżeństwa?

Święta godność małżeństwa i jego uświęcające zadanie najszerzej przedstawione zostały w konstytucji *Gaudium et spes*:

Osobny sakrament umacnia i jakby konsekruje małżonków chrześcijańskich do obowiązków i godności ich stanu; wypełniając mocą tego sakramentu swoje zadania małżeńskie i rodzinne, przeniknięci duchem Chrystusa, który przepaja całe ich życie wiarą, nadzieją i miłością, zbliżają się małżonkowie coraz bardziej do osiągnięcia własnej doskonałości i obopólnego uświęcenia, a tym samym do wspólnego uwielbienia Boga.

[...] rodzina chrześcijańska, ponieważ powstaje z małżeństwa będącego obrazem i uczestnictwem w miłosnym przymierzu Chrystusa i Kościoła, przez miłość małżonków, szlachetną płodność, jedność i wierność, jak i przez miłosną współpracę wszystkich członków ujawniać będzie wszystkim żywą obecność Zbawiciela w świecie oraz prawdziwą naturę Kościoła (nr 48).

Zapewne dla podkreślenia uświęcającego znaczenia małżeństwa jeszcze raz w tym samym dokumencie podobna myśl zawarta została w ostatnim akapicie cytowanego rozdziału o małżeństwie:

Małżonkowie, stworzeni na obraz Boga żywego i umieszczeni w prawdziwym porządku osobowym, niech będą zespoleni jednakim uczuciem, podobną myślą i w s p ó l n ą ś w i ę t o ś c i ą [podkr. moje – R. Sz.], żeby idąc za Chrystusem, zasadą życia, stawali się przez radości i ofiary swego powołania, przez wierną swoją miłość świadka-

²⁶ *Lumen gentium* nr 11: „Wszyscy wierni chrześcijanie jakiegokolwiek sytuacji życiowej oraz stanu powołani są przez Pana, każdy na właściwej sobie drodze, do świętości doskonałej, jak i sam Ojciec doskonały jest”.

mi owej tajemnicy miłości, którą Pan objawił światu swą śmiercią i zmartwychwstaniem (nr 52).

Chociaż w przytoczonych fragmentach nie występuje sformułowanie „cel małżeństwa”, to jednak niewątpliwie wyrażają one to ukierunkowanie małżeństwa, z którego wynika małżeński obowiązek uświęcania siebie i całego życia małżeńskiego. Na podstawie przytoczonych tekstów można więc powiedzieć, iż w świetle uchwał Soboru Watykańskiego II jednym z celów małżeństwa jest uświęcenie małżonków. Oczywiście dalszym zadaniem małżonków jest uświęcanie całej swojej rodziny i swego otoczenia²⁷. Ale wypełnianie tych zadań także przyczynia się do uświęcenia samych małżonków²⁸.

Małżonkowie chrześcijańscy nie tylko zostali obdarzeni łaską sakramentu małżeństwa, lecz są także sami – w świetle przytoczonych wyżej słów – sakramentem jedności Chrystusa i Kościoła, a więc widzialnym znakiem jego łaski. Akcent należy położyć tutaj na to, że powinni oni być takim znakiem. Sobór przedstawia model świętego życia małżeńskiego, do którego małżonkowie są wezwani i którego realizacja zapewni im osiągnięcie świętości. Drogą uświęcenia jest wierne i solidne wypełnianie obowiązków małżeńskich, przestrzeganie wierności, rodzenie i wychowywanie dzieci²⁹ oraz świadczenie o miłości.

Na ten temat Sobór wypowiedział się także w innych dokumentach. W Konstytucji dogmatycznej o Kościele *Lumen gentium* zawarte zostało stwierdzenie, że małżonkowie chrześcijańscy „wspomagają się wzajemnie we współżyciu małżeńskim oraz rodzeniu i wychowywaniu potomstwa dla zdobycia świętości” (nr 11); zachęca się ich, aby „przez całe życie podtrzymywali się wzajemnie w łasce” (nr 41)³⁰. Małżeństwo i własna rodzina, to szczególnie teren apostołstwa świeckich i ewangelizacji. Małżonkowie uświęceni osobnym sakramentem winni odkryć własne powołanie do ewangelizacji słowem i świadectwem życia, „polegające na tym, że mają być dla siebie nawzajem i dla swoich dzieci świadkami wiary i miłości Chrystusa” (nr 35). Przez podjęcie tego powołania rodzina staje się niejako „K o ś c i o ł e m d o m o w y m”. Konstytucja ta jest

²⁷ Zob. K. M a j d a n s k i. *Teologia małżeństwa i rodziny w nauce Soboru Watykańskiego II*. W: *Komisja Episkopatu Polski* s. 31-34.

²⁸ B. H ä r i n g. *Ehe und Familie in der Welt von heute*. „Theologie der Gegenwart” 9:1966 s. 4; P. F e d e l e. *Ancora su l'„ordinatio ad prolem” e i fini del matrimonio*. W: *L'amore coniugale. Annali di dottrina e giurisprudenza canonica*. Ed. V. Fagiolo. T. 1. Città del Vaticano 1971 s. 36-37; H. S t a w n i a k. *Problem „bonum coniugum”*. „Prawo Kanoniczne” 32:1989 nr 1-2 s. 109.

²⁹ *Gaudium et spes* nr 50 i 51.

³⁰ Por. F. B e r s i n i. *Il matrimonio alla luce del Concilio Vaticano II*. „Perfice Munus” 41:1966 s. 517-518; I. S p a d a. *Parità morale e giuridica dei coniugi prima e dopo il Concilio Vaticano II*. W: *La Chiesa dopo il Concilio*. T. 2. Milano 1972 s. 1190-1191.

pierwszym dokumentem Kościoła, który nazywa małżeństwo Kościołem domowym³¹:

W tym domowym niejako Kościele rodzice przy pomocy słowa i przykładu winni być dla dzieci swoich pierwszymi zwiastunami wiary i pielęgnować właściwe każdemu z nich powołanie [...].

Nauka o uświęcającym zadaniu małżeństwa zawarta w *Lumen gentium* została w pewnym zakresie powtórzona, ale częściowo także uszczegółowiona w Dekrecie o apostołstwie świeckich *Apostolicam actuositatem*:

Chrześcijańscy małżonkowie są dla siebie nawzajem, dla swoich dzieci i innych domowników współpracownikami łaski i świadkami wiary. [...] Zawsze było obowiązkiem małżonków, a dziś stanowi to najważniejszą część ich apostołstwa, aby ukazywać i potwierdzać swoim życiem nierozdzielność i świętość węzła małżeńskiego (nr 11)³².

Rodzina tylko wtedy wypełni otrzymane od Boga posłannictwo,

jeżeli przez wzajemną miłość swych członków i przez modlitwę wspólnie zanoszoną do Boga okaże się niejako *domo w y m s a n k t u a r i u m K o ś c i o ł a* [podkr. moje – R. Sz.]; jeżeli cała rodzina włączy się w kult liturgiczny; jeżeli wreszcie rodzina świadczyć będzie czynną gościnność i popierać sprawiedliwość oraz inne dobre uczynki, służące wszystkim braciom znajdującym się w potrzebie. Rodziny chrześcijańskie dają bezcenne świadectwo światu o Chrystusie, jeżeli prowadzą życie całkowicie zgodne z Ewangelią i świecą przykładem małżeństwa chrześcijańskiego (nr 11).

W cytowanych dokumentach małżeństwo zostało uznane za jedną z dróg świętości. Takie wyeksponowanie powołania małżeńskiego jest rzeczą nową i dotąd niespotykaną³³. Warto jednak zauważyć, iż chociaż ten uświęcający aspekt życia małżeńskiego był przed Soborem Watykańskim II raczej niedo-

³¹ *Lumen gentium* nr 11. Podkr. moje – R. Sz. Zob. P. A. P e r l a d o. *Quelques réflexions sur le droit matrimonial canonique*. „L'Année canonique” 15:1971 s. 443-446; S. A r d i t o. *La normativa sul matrimonio: Spirito conciliare e precipue novità*. W: *La normativa del nuovo Codice*. Ed. E. Cappellini. Brescia 1983 s. 231; E. R u f f i n i. *Il matrimonio cristiano tra fede e legge: linee per una teologia*. W: *Il matrimonio canonico in Italia*. Ed. E. Capellini. Brescia 1985 s. 25; J. B e y e r. *Ecclesia domestica*. „Periodica” 79:1990 s. 293-295.

³² O obowiązku apostołowania we własnej rodzinie i w swoim otoczeniu mowa jest także w numerze 18 tegoż dekretu.

³³ U. B e y k i r c h. *Von der konfessionsverschiedenen zur konfessionsverbindenden Ehe? Eine kirchenrechtliche Untersuchung zur Entwicklung der gesetzlichen Bestimmungen*. Würzburg 1987 s. 208; B. H ä r i n g. *Co orzeknie Sobór na temat zagadnień małżeńskich? „Życie i Myśl” 15:1965 nr 2 s. 61-62.*

strzegany, to w cytowanych dokumentach ojcowie Soboru powołują się często na wypowiedzi Piusa XI i Piusa XII³⁴.

Według nauczania Soboru małżonkowie tworzą i budują Kościół domowy. Są znakiem i świadkami miłości i tajemnicy zbawienia poprzez własną modlitwę prywatną i liturgiczną, przez życie zgodne z Ewangelią, przez apostołstwo i gorliwe wypełnianie swoich obowiązków i uczynków miłości bliźniego³⁵.

Zwięzłe wskazania dotyczące sposobów realizacji tego uświęcającego celu małżeństwa zawarte zostały ponadto w kilku innych dokumentach soborowych. Stwierdza się w nich m.in., że dla wypełniania zadania uświęcania rodziny powinny być coraz bardziej przeniknięte duchem Ewangelii³⁶ oraz powinny pielęgnować własną duchowość chrześcijańską, także ekumeniczną³⁷. Rodzice mają prawo organizowania życia religijnego we własnej rodzinie³⁸. Z kolei biskupi i kapłani są zobowiązani do takiego wspierania małżonków i rodziców, aby mogli oni pełniej postępować po chrześcijańsku i coraz lepiej wypełniać swoje święte zadania³⁹.

Zakres realizacji tego celu małżeństwa, tzn. wzajemnego uświęcenia małżonków, jest bardzo szeroki. W dokumentach soborowych wskazuje się na wiele form jego realizacji oraz wielkie jego znaczenie. Zdaniem prof. Zalby – jednego z członków soborowej Komisji Mieszanej – świętość małżonków ma wielkie znaczenie, gdyż jej podstawa i pochodzenie mają bardzo wysoką rangę. Wynika ona bowiem z Boskiego pochodzenia małżeństwa, z nieodwołalnej decyzji zawarcia małżeństwa oraz z godności wszystkich celów małżeństwa⁴⁰. Zalba nie określa jednak bliżej jej znaczenia prawnego⁴¹. Niektórzy kanoniści przesadnie oceniają znaczenie tego uświęcającego celu, skoro „dobro małżonków” utożsamiają ze zdobyciem świętości⁴². Nie można zgodzić się z tą opinią, gdyż oznaczałoby to drastyczne zawężenie pojęcia *bonum coniugum*.

³⁴ Zob. Np. P i u s XI. Encyklika *Casti connubii*. AAS 22:1930 s. 583; P i u s XII. Encyklika *Evangelii praecones* (2 VI 1951). AAS 43:1951 s. 514.

³⁵ Szerzej na ten temat piszą: J. B e y e r. *Ecclesia domestica*. „Periodica” 79:1990 s. 293-303; G. S c i u b b a. *La famiglia nell’ottica ecclesiologica del Concilio Ecumenico Vaticano II*. Roma 1984 s. 36-38.

³⁶ *Ad gentes* nr 15.

³⁷ *Unitatis redintegratio* nr 6.

³⁸ *Gravissimum educationis* nr 5.

³⁹ *Christus Dominus* nr 30; *Presbyterorum ordinis* nr 6.

⁴⁰ M. Z a l b a. *De dignitate matrimonii et familiae fovenda*. Ad cap. 1 partis 2 Const. de Ecclesia in mundo – commentarium. „Periodica” 55:1966 s. 395-397.

⁴¹ Jest to zrozumiałe, gdyż jest on moralistą, a nie prawnikiem.

⁴² Zob. S. K o s o w i c z. „*Bonum coniugum*” w *jurysprudencji rotalnej okresu posoborowego*. „Kronika Diecezji Sandomiersko-Radomskiej” 81:1988 s. 132.

Trudne jest udzielenie ostatecznej odpowiedzi na pytanie, czy obowiązki wynikające z uświęcającego zadania małżeństwa mają znaczenie prawne. Wydaje się jednak, iż w świetle przeprowadzonych analiz wypowiedzi soborowych można uznać, iż w małżeństwie chrześcijańskim obowiązki te mają – lub powinny mieć – pewne znaczenie prawne. W przeciwnym wypadku sakramentalny charakter małżeństwa chrześcijańskiego i jego uświęcający charakter byłyby bez znaczenia. Słusznie zatem wkrótce po Soborze G. Mantuano domagał się, aby sakramentalnemu charakterowi małżeństwa przyznać odpowiednie znaczenie i ochronę prawną⁴³.

3. UŚWIĘCENIE MAŁŻONKÓW WEDŁUG NOWEGO KODEKSU PRAWA KANONICZNEGO

W obydwu schematach prawa fundamentalnego Kościoła mowa jest o wzajemnym uświęcaniu się małżonków, w czym winni oni sobie wzajemnie pomagać⁴⁴. Także z kan. 15 § 1 schematu *De matrimonio* można wywnioskować, iż jednym z celów małżeństwa jest świętość małżonków, skoro proboszcz zostaje zobowiązany, aby pouczać narzeczonych o świętości małżeństwa⁴⁵. W późniejszych schematach proboszcz zostaje zobowiązany, aby przygotował narzeczonych do świętego życia w małżeństwie⁴⁶. O to samo chodzi w kanonach,

⁴³ G. M a n t u a n o. *La definizione giuridica del matrimonio nel magistero conciliare*. W: *L'amore coniugale. Annali di dottrina e giurisprudenza canonica*. T. 1. Città del Vaticano 1971 s. 198. Proponuje on objęcie sakramentalnego charakteru małżeństwa ochroną w postaci przepisu o niemożliwości wykluczenia tego istotnego przymiotu małżeństwa chrześcijańskiego.

⁴⁴ P o n t i f i c i a C o m m i s s i o C o d i c i I u r i s C a n o n i c i R e c o g n o s c e n d o: *Schema Legis Ecclesiae Fundamental. Textus prior 1969*. Typis Polyglottis Vaticanis 1971; kan. 71 § 1. T a ż. *Schema Legis Ecclesiae Fundamental. Textus emendatus 1970*. Typis Polyglottis Vaticanis 1971; kan. 72 § 1.

⁴⁵ Z o b. U. N a v a r r e t e. *Schema Iuris Recogniti „De Matrimonio”*. *Textus et Observationes*. „Periodica” 63:1974 s. 616. Polecenie to zostało powtórzone w kan. 257 schematu *De Sacramentis* z 1975 r. Z o b. P o n t i f i c i a C o m m i s s i o C o d i c i I u r i s C a n o n i c i R e c o g n o s c e n d o: *Schema documenti pontificii quo disciplina canonica de Sacramentis recognoscitur*. Typis Polyglottis Vaticanis 1975.

⁴⁶ Kan. 1016 nr 2 schematu z 1980 r.; z o b. P o n t i f i c i a C o m m i s s i o C o d i c i I u r i s C a n o n i c i R e c o g n o s c e n d o: *Schema Codicis Iuris Canonici iuxta animadversiones S.R.E. Cardinalium, Episcoporum Conferentiarum, Dicasteriorum Curiae Romanae. Universitatum Facultatumque ecclesiasticarum necnon Superiorum Institutum vitae consecratae recognitum*. Libreria Editrice Vaticana 1980. Kan. 1063 nr 2 schematu z 1982 r.; z o b. P o n t i f i c i a C o m m i s s i o C o d i c i I u r i s C a n o n i c i R e c o g n o s c e n d o: *Codex Iuris Canonici. Schema novissimum, post consultationem S.R.E. Cardinalium, Episcoporum Conferentiarum, Dicasterium Curiae Romanae, Universitatum Facultatumque ecclesiasticarum*

w których wymaga się, aby przed zawarciem małżeństwa mieszanego strona katolicka zobowiązała się do tego, iż nie narazi się na utratę wiary⁴⁷.

Dopiero w ostatniej fazie redakcyjnej KPK z 1983 r. włączono do księgi IV o uświęcającym zadaniu Kościoła potrzebny kanon 835, w którym m.in. stwierdza się, iż w kościelnej posłudze uświęcania w szczególny sposób uczestniczą „rodzice prowadzący życie małżeńskie w duchu chrześcijańskim i wychowujący swe dzieci po chrześcijańsku”⁴⁸.

Wszystkie omówione dotychczas wartości składające się na dobro osobiste małżonków odnoszą się do każdego małżeństwa, nie tylko chrześcijańskiego. Małżeństwo chrześcijańskie zawiera jednak bogatszą treść niż małżeństwo naturalne. Jak stwierdza bowiem prawodawca w kanonie 1055 § 1, małżeństwo między ochrzczonymi zostało „podniesione przez Chrystusa Pana do godności sakramentu”. Z tej racji także w zakresie celów małżeństwa winno ono różnić się od małżeństwa naturalnego⁴⁹.

Wyjaśnienie tej kwestii znajdujemy w kanonie 835 § 4 KPK z 1983 r. Otóż prawodawca stwierdza tam, że wszyscy wierni, a w szczególny sposób rodzice prowadzący życie małżeńskie w duchu chrześcijańskim i podejmujący chrześcijańskie wychowanie dzieci, mają swój udział w zadaniu uświęcania. Treść tego kanonu nawiązuje wyraźnie do myśli zawartych w Konstytucji dogmatycznej o Kościele *Lumen gentium* (nr 11) oraz w adhortacji apostołskiej *Familiaris consortio*.

Prawodawca kodeksowy wskazuje też płaszczyzny życia, na których winno dokonywać się uświęcanie małżonków. Przede wszystkim winni oni uświęcać się przez godne życie małżeńskie. Aby mogli żyć coraz święciej i doskonalej, powinni wiernie zachowywać i chronić przymierze małżeńskie⁵⁰.

necnon Superiorum Institutorum vitae consecratae recognitum, iuxta placita Patrum Commissionis deinde emendatum atque Summo Pontifici praesentatum. E Civitate Vaticana 1982. Podstawą do takich sformułowań mogły być spostrzeżenia duszpasterzy i refleksje związane z Synodem Biskupów przygotowywanym w 1979 r., a przeprowadzonym w 1980 r. W dokumencie roboczym tego synodu stwierdza się brak u małżonków świadomości świętości małżeństwa. Zob. S y n o d u s E p i s c o p o r u m. *De muneribus familiae christianae in mundo hodierno. Ad usum Conferentiarum Episcopaliū.* Città del Vaticano 1979 s. 12; J. D y d u c h. *Obowiązki i prawa wiernych świeckich w prawodawstwie soborowym.* Kraków 1985 s. 225.

⁴⁷ Kan. 35 § 2 schematu z 1973 r.; zob. *Schema Iuris Recogniti „De Matrimonio”.* Textus et Observationes. „Periodica” 63:1974 s. 624. To samo powtórzone zostało w kan. 277 § 2 schematu z 1975 r., w kan. 1079 nr 1 schematu z 1980 r. oraz w kan. 1125 nr 1 schematu z 1982 r.

⁴⁸ *CIC Schema novissimum* (1982) kan. 835 § 4.

⁴⁹ J. R y b c z y k. *Alternatywne propozycje rozwiązań w projekcie nowego prawa małżeńskiego.* „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” 24:1977 z. 5 s. 21.

⁵⁰ Kan. 1063 nr 4.

Choć każde małżeństwo – przez odniesienie do Miłości Najwyższej, w której uczestniczy – jest związkiem sakralnym, religijnym, to jednak małżeństwo chrześcijan jest obrazem miłości Chrystusa do Kościoła i ma udział w tej szczególnej zbawczej relacji. Małżeństwo chrześcijan jest sakramentem nie tylko w chwili zawierania, lecz – podobnie jak Eucharystia – w całym późniejszym trwaniu⁵¹. Stale jest więc źródłem łaski i świętości. Jeden małżonek jest dla drugiego pomocą do zbawienia. Przez sakrament małżonkowie zostają jakby konsekrowani i umocnieni do wiernego wypełniania obowiązków swojego stanu⁵². Wszystko to, co umacnia więź małżeńską, a więc wszelkie ofiary dnia codziennego, dochowanie wierności małżeńskiej, jest okazją do uświęcenia małżonków.

Miłość małżonków jest uczestnictwem w miłości Bożej. Można ją zrozumieć właściwie dopiero wtedy, gdy się uświadomi, że początek swój czerpie ona z Boga, który jest Miłością i Ojcem⁵³. Miłość małżonków jest sposobem służenia Bogu i współdziałania z Nim dla spełnienia Jego planu miłości. Miłość małżeńska nie jest jedynie formą bycia we dwoje. Nie jest to nawet jakiegoś życie prywatne, lecz charyzmat o przeznaczeniu ogólnoludzkim, karmiony łaską sakramentu, dla życia i uświęcenia całego Kościoła.

Prawodawca kościelny w kanonie 226 § 1 formułuje małżeński obowiązek uświęcenia w ten oto sposób: „Żyjący w stanie małżeńskim, zgodnie z własnym powołaniem, mają szczególny obowiązek przyczynić się do budowania Ludu Bożego przez małżeństwo i rodzinę”⁵⁴. Mają więc budować Kościół w sobie, w swojej rodzinie i w swoim otoczeniu.

Budować Kościół w sobie – to uświęcać się przez wszystkie okoliczności życia małżeńskiego, przez miłość duchową i cielesną, przez przeżywanie chwil radosnych i znoszenie cierpień, przez akty małżeńskie przeżywane jako udział w miłości Bożej, przez codzienną cierpliwość, przez osiąganie coraz wyższej dojrzałości chrześcijańskiej. Budowanie Ludu Bożego w rodzinie – to rodzenie

⁵¹ R. S z t y c h m i l e r. *Eucharystia a prawa i obowiązki małżonków*. W: *Eucharystia – miłość i dziękczynienie*. Pr. zbior. pod red. W. Słomki, A. Nowaka. Lublin 1992 (Homo meditans IX) s. 163-192; A r d i t o. *La normativa* s. 231-232.

⁵² Kan. 1134. Zob. E. C a p p e l l i n i. *Matrimonio e santità. La vocazione degli sposi alla vita perfetta*. W: *Temi pastorali del nuovo Codice*. Ed. E. Cappellini, Cocopalmerio. Brescia 1984 s. 109-112.

⁵³ Paweł VI w *Humanae vitae* (nr 8) poucza: „Małżeństwo bowiem nie jest wynikiem jakiegoś przypadku lub owocem ewolucji ślepych sił przyrody: Bóg Stwórca ustanowił je mądrze i opatrnościowo w tym celu, aby urzeczywistniać w ludziach swój plan miłości”.

⁵⁴ Zob. *Codice di diritto canonico*. Ed. P. Lombardia, J. I. Arrieta, L. Castiglione. T. 2. Roma 1986 s. 194-195.

i wychowywanie dzieci, to doprowadzanie ich do pełnej dojrzałości chrześcijańskiej, to praca dla dobra rodziny, a przez to uświęcanie samych małżonków.

Budowanie ludu Bożego w swoim otoczeniu – to apostołstwo poprzez własną rodzinę. Małżonkowie przez własne godne życie i miłość winni ukazywać światu właściwy obraz Boga, świadczyć o Bożej miłości wobec świata, a udoskonalając duchem ewangelicznym porządek doczesny – wprowadzać królestwo Boże w życie społeczne⁵⁵.

Wydaje się, że nie zakończona jest dyskusja kanonistów dotycząca znaczenia prawnego sakramentalności małżeństwa. W Relacji do schematu KPK z 1980 r. zaproponowano, aby w kan. 1055 § 2 (tego schematu) wprowadzić postać symulacji częściowej polegającej na wykluczeniu sakramentalnej godności małżeństwa⁵⁶. Propozycja takiego sformułowania została jednak odrzucona przez Komisję Kodyfikacyjną jesienią 1981 r. i sformułowanie takie nie znalazło się ani w schemacie z 1982 r.⁵⁷ ani w obowiązującym KPK⁵⁸. W niektórych komentarzach pokodeksowych wykazuje się jednak, że sakramentalność jest jednym z istotnych przymiotów małżeństwa chrześcijańskiego, zobowiązującym małżonków do dążenia do świętości⁵⁹. Nie pozbawiona podstaw wydaje się więc interpretacja, według której zdecydowane wykluczenie sakramentalności małżeństwa lub dążenia do świętości w małżeństwie mogą powodować nieważność zawieranego małżeństwa katolików. Dlatego też ważność małżeństw zaskarżanych z tego powodu lub z powodu stawianego warunku przeciwnego sakramentalności lub dążeniu do świętości winna być starannie rozpatrywana⁶⁰.

⁵⁵ Kan. 225 § 2; por. A. A b a t e. *Il matrimonio nella nuova legislazione canonica*. Roma–Brescia 1985 s. 24-26.

⁵⁶ P o n t i f i c i a C o m m i s s i o C o d i c i I u r i s C a n o n i c i R e c o g n o s c e n d o. *Relatio complectens synthesim animadversionum ab em-mis atque exc-mis Patribus Commissionis ad novissimum schema Codicis Iuris Canonici exhibitarum, cum responsionibus a secretaria et consultoribus datis*. Typis Polyglottis Vaticanis 1981; ad can. 1055 § 2; zob. G. S h e e h y. *Animadversiones quaedam in „Matrimonii essentiale aliquod elementum”*. „Periodica” 75:1986 s. 120, 127-128.

⁵⁷ P o n t i f i c i a C o m m i s s i o C o d i c i I u r i s C a n o n i c i R e c o g n o s c e n d o. *Schema Codicis Iuris Canonici iuxta animadversiones S.R.E. Cardinalium, Episcoporum Conferentiarum, Dicasteriorum Curiae Romanae, Universitatum Facultatumque ecclesiasticarum necnon Superiorum Institutorum vitae consecratae recognitum*. Libreria Editrice Vaticana 1980; can. 1101 § 2.

⁵⁸ Kan. 1101 § 2.

⁵⁹ Kan. 1055 § 1-2 i kan. 1056. *Código de Derecho Canónico*. Edición bilingüe comentada. Ed. Pont. Universidad de Salamanca. 8 ed. Madrid 1988 s. 504.

⁶⁰ Zob. S h e e h y. *Animadversiones* s. 127-128; R. S z t y c h m i l e r. *Doktryna Soboru Watykańskiego II o celach małżeństwa i jej recepcja w Kodeksie Prawa Kanonicznego z roku 1983*. Lublin 1993 s. 426-429 i 432-433.

4. ŚWIĘTOŚĆ MAŁŻONKÓW I CAŁEJ RODZINY W ŚWIETLE *FAMILIARIS CONSORTIO* I DOKUMENTÓW POKODEKSOWYCH

Adhortacja apostołska *Familiaris consortio* powstała w okresie końcowym opracowywania nowego *Kodeksu Prawa Kanonicznego*, gdy większość sformułowań kodeksowych była już ustalona. Choć więc została ona ogłoszona przed promulgacją KPK, można omawiać ją łącznie z dokumentami pokodeksowymi dotyczącymi małżeństwa.

Jan Paweł II przypomina w tej adhortacji, że powszechne powołanie do świętości skierowane jest także do małżonków i rodziców chrześcijańskich. Małżeństwo katolików „samo w sobie jest aktem liturgicznego uwielbienia Boga” (nr 56). Ponadto papież wyraźnie naucza, że przez wierne wypełnianie codziennych zadań małżeńskich i rodzinnych „zbliżają się małżonkowie coraz bardziej do osiągnięcia własnej doskonałości i obopólnego uświęcenia” (nr 56). W wielu miejscach tejże adhortacji Ojciec święty wskazuje na przejawy życia rodzinnego, przez które szczególnie dokonuje się uświęcenie⁶¹. Małżeństwo i rodzina są więc wspólnotami uświęcającymi⁶². Małżeństwo jest jednym z siedmiu sakramentów, a więc jest znakiem zbawienia⁶³. Małżeństwo zostało ustanowione m.in. po to, aby sprowadzało i przekazywało zbawienie. Małżonkowie przekazując życie i wychowując po chrześcijańsku dzieci budują Kościół Boży⁶⁴. Jan Paweł II stwierdził w tejże adhortacji, że rodzina jest pierwszą wspólnotą powołaną do głoszenia Ewangelii osobie ludzkiej⁶⁵.

W świetle adhortacji *Familiaris consortio* do owocnego przeżywania chrześcijańskiego małżeństwa potrzebna jest pewna dojrzałość wiary⁶⁶, świadome korzystanie z sakramentów św. a zwłaszcza z Eucharystii⁶⁷, duch ofiary oraz życie modlitwy⁶⁸. Wtedy dopiero bogate mogą być łaski samego sakramentu małżeństwa, które jest formą stałego wielbienia Boga swoim życiem⁶⁹.

W okresie pokodeksowym najważniejszym dokumentem Kościoła wskazującym na obowiązek dążenia w małżeństwie do świętości była ogłoszona w stycz-

⁶¹ *Familiaris consortio* nr 2-3, 50-51 i 54-55.

⁶² Tamże nr 51-52.

⁶³ Tamże nr 13 i 15.

⁶⁴ Tamże nr 15.

⁶⁵ Tamże nr 2.

⁶⁶ Tamże nr 55. Zob. A. A b a t e. *Il matrimonio nella nuova legislazione canonica*. Roma-Brescia 1985 s. 204.

⁶⁷ *Familiaris consortio* nr 55 i 57.

⁶⁸ Tamże nr 55.

⁶⁹ Tamże nr 56.

niu 1989 roku posynodalna adhortacja apostolska *Christifideles laici*⁷⁰. Także w tym dokumencie określa się rodzinę chrześcijańską mianem „Kościół domowy”, w którym pomnaża się łaskę wszystkich członków rodziny⁷¹. Rodzina jest pierwszym doświadczeniem Kościoła i stanowi o jego przyszłości.

Późniejszą i chyba najważniejszą dotąd wypowiedzią Urzędu Nauczycielskiego Kościoła na temat rodziny jako Kościoła domowego było przemówienie Jana Pawła II do katolickich biskupów krajów skandynawskich wygłoszone 1 VI 1989 r.⁷² Papież przypomniał w nim także określenie „*Ecclesia domestica*” i stwierdził, że w Kościele ważne są różne struktury, lecz najważniejszą komórką jest rodzina mająca formację chrześcijańską i żyjąca po chrześcijańsku. Pierwszym bowiem warunkiem przekazania wiary następnym pokoleniom jest pełen ufności dialog między pokoleniami w rodzinie. Drugim jest znajomość autentycznej nauki Kościoła o małżeństwie i rodzinie⁷³. Rodzina bowiem będąca odbiciem Bożego planu wobec ludzi świadczy o prawdziwej naturze małżeństwa i rodziny. Nawet tam, gdzie katolicy znajdują się w mniejszości, lub gdzie nie ma parafii ani innych struktur kościelnych, rodzina może pełnić swoją funkcję uświęcającą: w swoim obrębie i na zewnątrz⁷⁴. Przypomnienie znaczenia uświęcających zadań rodziny szczególnie ważne jest w społecznościach, w których katolicy żyją w diasporze lub jest wiele małżeństw mieszanych. Małżonkowie i całe rodziny mogą wtedy lepiej realizować obowiązki dotyczące modlitwy, przyjmowania sakramentów czy świętowania tajemnic zbawienia⁷⁵.

Dla zupełności obrazu należy wspomnieć, że poza wymienionymi wyżej sposobami osiągnięcia świętości małżonkowie mają do dyspozycji także środki, z których korzystają wszyscy wierni. Należą do nich przede wszystkim: modlitwa, uczynki miłosierdzia, czytanie Pisma św. i przyjmowanie sakramentów⁷⁶. Wydaje się, że omówiony obowiązek realizowania świętości w małżeństwie

⁷⁰ J a n P a w e ł I I. *Adhortacja apostolska Christifideles laici o powołaniu i misji świeckich w Kościele i w świecie dwadzieścia lat po Soborze Watykańskim II*. Libreria Editrice Vaticana 1989.

⁷¹ *Christifideles laici* nr 62; zob. B e y e r. *Ecclesia domestica* s. 312.

⁷² AAS 81:1989 s. 1334-1339.

⁷³ Tamże s. 1337.

⁷⁴ B e y e r. *Ecclesia domestica* s. 318-319. G. Lohfink (*Die christliche Familie – eine Hauskirche?* „Theologische Quartalschrift” 163:1983 s. 227-229) zgadza się z tezą, że przyszłość Kościoła zależy od rodziny, lecz nie opowiada się za używaniem określenia „Kościół domowy”.

⁷⁵ W. S c h ö p s d a u. *Konfessionsverschiedene Ehe. Ein Handbuch. Kommentar und Dokumente zu Seelsorge. Theologie und Recht der Kirchen*. Göttingen 1984 (Bensheimer Hefte 61) s. 75-85.

⁷⁶ Kan. 839 § 1 oraz kan. 840.

został w KPK wyraźnie sformułowany dzięki temu, że na problem ten zwrócił uwagę Sobór Watykański II⁷⁷.

WNIOSKI

Przed Soborem Watykańskim II nie zwracano większej uwagi na to, że osiągnięcie świętości jest także zadaniem świeckich, a m.in. małżonków chrześcijańskich. Prawo przedsoborowe nie przedstawiało świętości jako jednego z celów małżeństwa. Tym bardziej interesujące są wyniki badań rozwoju doktryny soborowej w tej materii.

Już w niektórych schematach z wiosny 1962 r. pojawiły się ogólne wzmianki o tym, że małżeństwo skierowane jest także na uświęcenie małżonków. W różnych schematach z 2. poł. 1962 r. oraz z 1963 r.⁷⁸ wskazywano już sposoby uświęcania się w małżeństwie: chrześcijańskie życie małżonków, apostołat rodzinny, religijne wychowanie dzieci. Ponadto w niektórych z nich, a zwłaszcza w *De apostolatu laicorum*, pośrednio stwierdza się, iż celem małżeństwa jest także uświęcenie. Dopiero jednak w schemacie konstytucji *De Ecclesia in mundo huius temporis* z lipca 1964 r. określa się wyraźnie, że uświęcenie jest jednym z celów małżeństwa. W kolejnych schematach tego dokumentu (z 1965 r.) coraz wyraźniej wskazuje się konieczność, formy i warunki uświęcania się w małżeństwie.

Sformułowania zawarte w uchwałach soborowych upoważniają do stwierdzenia, iż jednym z celów małżeństwa jest uświęcenie małżonków. Wielkie znaczenie przypisywane temu celowi uprawnia do postulowania przyznania mu autonomicznego znaczenia prawnego, a przynajmniej uznania znaczenia prawnego obowiązków wynikających z uświęcającego celu małżeństwa. Małżeństwo uznane zostało za jedną z dróg świętości, co jest wynikiem podkreślenia przez Sobór powszechnego powołania do świętości. Nie można jednak utożsamiać uświęcającego celu małżeństwa z *bonum coniugum*.

Bardzo ważnym uzupełnieniem zawartej w starym KPK nauki o małżeństwie chrześcijańskim i jego celach stało się uwzględnienie zadania uświęcania się w małżeństwie. Obowiązek i sposoby uświęcania się poprzez godne i odpowiedzialne życie małżeńskie określone zostały w normach nowego *Kodeksu* i w innych dokumentach Urzędu Nauczycielskiego Kościoła. O obowiązku tym nie

⁷⁷ Wezwanie do świętego życia w małżeństwie zawarte zostało m.in. w *Gaudium et spes* nr 52.

⁷⁸ Schemat *De castitate, virginitate, matrimonio, familia*, schemat *De apostolatu laicorum*, schemat konstytucji *De Ecclesia*, schemat *De praesentia efficaci Ecclesiae in mundo hodierno*.

wspominał *Kodeks* z 1917 r. Wprowadzenie go do nowego *Kodeksu* jest nie tylko konsekwencją nauki o powszechnym powołaniu do świętości, lecz także skutkiem uwzględnienia specyficznego wymiaru małżeństwa chrześcijańskiego.

Także w późniejszych dokumentach Kościoła konsekwentnie używa się określenia „Kościół domowy” oraz wskazuje się uświęcające zadanie małżeństwa i rodziny. Zadanie to powinno być uświadamiane i podkreślane zwłaszcza w dzisiejszych czasach, nie sprzyjających zasadniczo świętemu życiu małżeńskiemu.

Nadzieja na poprawę sytuacji wiąże się z podjęciem szczególnej pracy nad małżeństwem i rodziną z okazji Międzynarodowego Roku Rodziny (1994). Poprawa ta zależy jednak nie tyle od doraźnych działań we wspomnianym roku, lecz od utrwalenia w tym czasie przekonania o konieczności stałego poważnego zajmowania się małżeństwem i rodziną oraz wspierania tych Bożych instytucji w wypełnianiu ich zadań.

EHE ALS EINE HEILIGENDE GEMEINSCHAFT

Z u s a m m e n f a s s u n g

In Arbeitsdokumenten und Schlußdokumenten des 2. Vatikanischen Konzils spricht man viel über die Heiligung der Eheleute und über das Pflicht der Bestrebung der Eheleute nach immer größere Heiligkeit. Die wichtigsten Aussagen in diesem Sinne sind in folgende drei Konzilsschlußdokumente: in *Lumen gentium*, in *Gaudium et spes* und in *Apostolicam actuositatem*. Dort steht klar, daß jede Ehe die Ehegatten zur Heiligung und Erlösung führen soll. Durch Erfüllung dieser Berufung wandelt sich die Familie in „Hauskirche” um. Die christliche Ehe hat einen breiteren Sinn als die natürliche Ehe. Sie soll immer eine Quelle der Gnade und der Heiligkeit sein.

Im c. 835 § 4 stellt der Gesetzgeber fest, daß Eltern, die das Eheleben im christlichen Geiste führen, und die Kinder christlich erziehen, ihren Anteil an der Heiligung haben. Alles das, was das Eheband festigt, also alle alltäglichen Opfer und das Bewahren der Treue, sind die Quelle der Heiligung der Eheleute. Im c. 226 § 1 spricht der kirchliche Gesetzgeber, daß die Ehegatten gemäß ihrer eigenen Berufung die besondere Pflicht haben, durch Ehe und Familie am Aufbau des Volkes Gottes mitzuwirken. Sie sollen die Kirche in sich selbst, in ihrem Ehegatten (oder Ehegattin), in ihrer Familie und in ihrer Umgebung bauen.

In „Familiaris consortio” erinnert Johannes Paul II., daß die allgemeine Berufung zur Heiligkeit auch an die Ehegatten und an die christlichen Eltern gerichtet ist. Er lehrt ausdrücklich, daß die Ehegatten durch die genaue Erfüllung alltäglicher und ehelicher Aufgaben immer mehr „der eigenen Vollkommenheit und der beiderseitigen Heiligung nähern” (Nr 56). Die Ehe und Familie sind also die heiligende Gemeinschaften.

Übersetzt von Ryszard Sztymiler